

Rita-Kasari Kaisa & Tiikkainen Josefiina

Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välinen yhteistyö – varhaiskasvatus
ehkäisevän lastensuojelutyön toteuttajana

Kandidaatintutkielma
KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
Varhaiskasvatuksen tutkinto-ohjelma
2021

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välinen yhteistyö – Varhaiskasvatus ehkäisevän lastensuojelutyön toteuttajana (Kaisa Rita-Kasari & Josefiina Tiikkainen)

Kandidaatintutkielma, 29 sivua, 0 liitesivua

Maaliskuu 2021

Tämä kandidaatintutkielma on kirjallisuuskatsauksena toteutettu laadullinen tutkimus, jonka tavoitteena on tarkastella varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välistä yhteistyötä ja siten tuottaa käyttökelpoista tietoa yhteistyön sisällöistä varhaiskasvatuksen opiskelijoille ja ammattilaisille. Varhaiskasvatuksen koulutuksessa lastensuojelun kanssa tehtävän yhteistyön käsittely on hyvin vähäistä, vaikka varhaiskasvatus lasketaan lastensuojelulainkin mukaan yhdeksi merkittäväksi ehkäisevän lastensuojelutyön muodoksi. Tästä syystä yhteistyön ja ehkäisevän lastensuojelutyön konkreettisesta toteuttamisesta on tärkeää tuoda lisää tietoa alan ammattilaisille ja sitä opiskeleville.

Tämän tutkielman aineistona on käytetty sekä suomenkielistä että englanninkielistä tutkimuskirjallisuutta. Painopiste on ollut suomenkielisessä kirjallisuudessa, sillä englanninkielistä kirjallisuutta suomalaisesta kontekstista ei juurikaan löytynyt. Tutkielmassa avataan kattavasti aiheen pääkäsitteet: varhaiskasvatus, lastensuojelu ja ehkäisevä lastensuojelu sekä niihin liittyvät lähikäsitteet: lapsen turvallisuus ja hyvinvointi, sillä yhteistyön sisältöjen kokonaisvaltainen ymmärtäminen edellyttää siihen kuuluvien keskeisten käsitteiden tuntemista.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään ja turvalliseen elämään sekä oikeus kokea olevansa merkittävä ja arvokas. Lapsen hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen kannalta on tärkeää, että varhaiskasvatuksessa toteutetaan ehkäisevää lastensuojelutyötä moniammatillisena yhteistyönä lastensuojelun kanssa. Varhaiskasvatuksella ja lastensuojelulla onkin yhteinen päämäärä: lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen ja turvaaminen.

Avainsanat: varhaiskasvatus, lastensuojelu, moniammatillinen yhteistyö, ehkäisevä lastensuojelu, lastensuojeluilmoitus

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	1
2. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	3
3. TEOREETTINEN TAUSTA	5
3.1. Varhaiskasvatusta	5
3.1.1. Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asiakirjat	6
3.2. Lastensuojelu	7
3.2.1. Ehkäisevä lastensuojelu	9
3.2.2. Lastensuojelua ohjaavat lait ja asiakirjat	10
3.3. Lapsen hyvinvointi ja turvallisuus	12
4. VARHAISKASVATUKSEN JA LASTENSUOJELUN VÄLINEN YHTEISTYÖ	16
4.1. Ehkäisevä lastensuojelutyö ja huolen herääminen	17
4.1.1. Huoleton tilanne	19
4.1.2. Pienen huolen alue	19
4.1.3. Harmaa vyöhyke	21
4.1.4. Suuren huolen alue	22
4.2. Lastensuojeluilmoituksen tekeminen	23
5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	27
Lähteet	30

1. JOHDANTO

Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välinen yhteistyö on moniulotteinen kenttä, jota on tutkittu jo 1999-luvulta lähtien (Onnismaa, 1999). Silloin toteutetussa selvityksessä päiväkodista lastensuojelun tukitoimena on todettu, että varhaiskasvatus on keskeinen tukimuoto lastensuojelun näkökulmasta, etenkin lasten laiminlyönnin tapauksissa (Onnismaa, 1999). Tästä syystä on yllättävää, miten vähän varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välisen yhteistyön käytännön sisältöjä tuodaan uudemmissa tutkimuksissa esille. Vaikka varhaiskasvatuksen piirissä ei esiinny päivittäin tai viikoittainkaan tilanteita, jotka edellyttävät lastensuojelullisia toimia (Eriksson & Arnkil, 2007), suomalainen varhaiskasvatus nähdään edistävänä ja ennaltaehkäisevänä palveluna kaikille lapsille ja perheille (Pölkki & Vornanen, 2015). Myös lastensuojelulain 3 a §:n (2007/417) mukaan varhaiskasvatustoiminta on määritelty yhdeksi ehkäisevän lastensuojelutyön muodoksi. Sopiva ilmaisu kuvaamaan varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välistä yhteistyötä voisi olla kunnioittava varhainen puuttuminen (Eriksson & Arnkil, 2007), sillä huolen herätessä lapsen tilanteeseen pyritään löytämään ratkaisu mahdollisimman varhain (Araneva, 2016) lasta ja perhettä kunnioittaen.

Aluksi kiinnostuksemme varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välistä yhteistyötä kohtaan heräsi katsottuamme dokumenttisarjan 8-vuotiaasta Gabriel Fernandezista, joka kuoli traagisesti perheväkivallan uhrina. Gabrielin sekä meitä täällä Suomessa lähemmin koskettaneen Vilja Eerikan kaltaisten kohtaloiden ja niihin johtaneiden syiden tutkiminen painottuisi kuitenkin lastensuojelullisissa toimissa tapahtuviin epäkohtiin, mutta koska lastensuojelun haasteiden ja kehittämistarpeiden näkökulmasta on jo tehty monia tutkimuksia, haluamme tutkimuksessamme keskittyä siihen, mitä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välinen yhteistyö pitää sisällään. Monet tutkimustulokset ovat osoittaneet, että yhteistyön haasteet liittyvät heikkoon vuorovaikutukseen ja kommunikoinnin puutteeseen eri tahojen välillä (Leppäkoski, Koivuluoma, Perälä & Paavilainen, 2017), joka myös tukee päätöstämme tarkastella yhteistyötä ja tuoda tietoa yhteistyöhön sisältyvistä käytännön toimista.

Pyrimme tarkastelemaan yhteistyön käytännön sisältöä ja tuomaan uutta hyödyllistä tietoa varhaiskasvatuksen opiskelijoille ja opettajille. Varhaiskasvatuksen opettajan koulutuksessa lastensuojelun kanssa tehtävän yhteistyön käsittely on hyvin vähäistä ja uskomme, että tiedon puutteellisuus voi aiheuttaa haasteita yhteistyöhön. Myös Marjatta Bardy (2013, 72) on todennut, että ”lapsiammattilaisten perusopinnoissa pitäisi olla yhteisesti orientoivia opetusjaksoja”, koska lastensuojelun palvelujärjestelmä on hyvin pirstoutunut. Myös

Hietämäki, Kuusinen, Pursi ja Rajala (2017) tuovat artikkelissaan esille, että lastensuojeluilmoitusvelvollisilla on usein vaikeuksia lastensuojeluilmoituksen tekemistä koskevien menettelytapojen kanssa puutteellisen tiedon ja koulutuksen vuoksi. Tieto siitä, mitä yhteistyöhön käytännössä kuuluu, olisi siis relevanttia ja ajankohtaista varhaiskasvatuksen kentällä nyt ja tulevaisuudessa. Näin ollen tutkimuskysymykseksemme muodostui ”Mitä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välinen yhteistyö pitää sisällään?”. Vaikka yhteistyön toisena osapuolena ovat lastensuojelun työntekijät ja asiantuntijat, tarkoituksenamme on tuottaa tietoa erityisesti varhaiskasvatuksen kontekstiin.

2. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Toteutamme tutkielmamme laadullisena tutkimuksena kirjallisuuskatsauksen keinoin. Valitsemamme kirjallisuuskatsaustyyppi on kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Salmisen (2011) mukaan kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleiskatsaus, jossa käytetään laajoja aineistoja ilman tiukkoja ja rajaavia metodisia sääntöjä. Emme siis kerää empiiristä aineistoa, vaan rakennamme aineiston aikaisempien tutkimusten pohjalta. Kirjallisuuskatsauksemme tavoitteena on Salmisen (2011) esittelemien tavoitteiden mukaisesti kehittää olemassa olevaa teoriaa ja rakentaa uutta teoriaa, sekä rakentaa kokonaiskuva varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välisen yhteistyön sisällöstä. Salminen (2011) esittelee kirjallisuuskatsauksen tavoitteiksi myös teorian arvioinnin, ongelmien tunnistamisen ja teorian kehityksen kuvaamisen historiallisesta näkökulmasta. Nämä tavoitteet eivät sovellu tutkielmaamme, sillä tässä tutkielmassa emme keskity haasteisiin, vaan pikemminkin kuvaamaan varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välistä yhteistyötä. Emme myöskään tuo tässä tutkielmassa esille yhteistyön historiallista kehitystä, sillä tavoitteenamme on tuottaa nykypäivänä pätevää ja käyttökelpoista tietoa yhteistyöhön kuuluvasta sisällöstä erityisesti varhaiskasvatuksen alalla työskenteleville ja sitä opiskeleville.

Kirjallisuuskatsauksen keinoin toteuttamassamme tutkielmassa pyrimme rakentamaan ja vahvistamaan teoreettista ymmärrystä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välisestä yhteistyöstä. Tutkielmassa tuotamme tieteellistä tietoa, joka eroaa merkittävästi arkitiedosta. Aaltolan ja hänen kollegoidensa (2001) mukaan tieteellisen tiedon ominaispiirteitä ovat tarkkuus, selkeys, johdonmukaisuus ja varmuus. Lisäksi Salminen (2011) esittää, että yleisiä vaatimuksia tieteen metodeille, kuten kirjallisuuskatsaukselle ovat esimerkiksi tieteen itsekorjaava luonne, julkisuus, objektiivisuus ja kriittisyys. Pyrimme tutkielmassamme noudattamaan näitä tiedon ominaispiirteitä ja tieteen metodeja. Tutkimuskysymyksemme ”Mitä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välinen yhteistyö pitää sisällään?” johdattaa meidät toisaalta arkisen asian äärelle, mutta tutkielmamme tavoitteena on tuottaa aiheesta tieteellistä ja perusteltua tietoa.

Tutkimusprosessimme lähti liikkeelle siitä, että päätimme tehdä kandidaatintutkielman yhdessä, sillä yhteiskirjoittaminen ja yhdessä työskentely on aina ollut meille sujuvaa, antoisaa ja tehokasta. Koemme, että yhteiskirjoittamisen kautta olemme onnistuneet tuottamaan laadukasta tekstiä. Kirjoittamisen aikana käyty keskustelu on auttanut lisäämään aiheeseen syvempää ymmärrystä ja löytämään oikeat sanamuodot asioiden esittämiselle. Tutkielmamme lopullinen aihe muodostui jo viime keväänä tutkimussuunnitelman tekoa aloittaessamme,

jolloin alkoi myös aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen tutustuminen. Tutkimusprosessiimme on sisältynyt paljon lukemistyötä, sekä yhdessä keskustelua ja pohtimista. Varsinaisen kirjoitustyön aloitimme syksyllä 2020.

Kirjallisuuteen perehtymisen ja kirjoitusprosessin aikana olemme etsineet runsaasti monipuolista lähdekirjallisuutta eri tietokannoista. Olemme käyttäneet hakusanoina muun muassa seuraavia: ehkäisevä lastensuojelu, varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välinen yhteistyö, varhaiskasvatus, lastensuojelu ja lastensuojeluilmoitus. Näiden lisäksi olemme käyttäneet englanninkielisiä hakusanoja: early childhood education, child welfare, child protection, preventive child welfare ja cooperation between early childhood education and child welfare. Olemme havainneet, että aiheestamme on haasteellista löytää tuoretta kirjallisuutta, ja tämän vuoksi olemme joutuneet käyttämään myös melko vanhoja lähteitä. Olemme kuitenkin pyrkineet kriittisesti arvioimaan käyttämiemme lähteiden luotettavuutta ja rajaamaan pois vanhentunutta tietoa sisältävät lähteet. Osassa käyttämissämme lähteissä puhutaan vanhalla nimityksellä ”päivähoidosta” ja ”lastentarhanopettajista”, mutta riippumatta lähdekirjallisuuden käsitteistä, käytämme johdonmukaisesti varhaiskasvatuksen käsitettä ja puhumme varhaiskasvatuksen opettajista.

3. TEOREETTINEN TAUSTA

Tutkielmamme keskeisimpiä käsitteitä ovat varhaiskasvatus ja lastensuojelu sekä erityisesti ehkäisevä lastensuojelu. Määrittelemme ensin varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun sekä ehkäisevän lastensuojelun käsitteet omissa alaluvuissaan, jonka jälkeen siirrymme lähikäsitteiden määrittelyyn. Tutkielmamme lähikäsitteitä ovat lapsen hyvinvointi ja turvallisuus, sillä ne ovat sekä omilla tahoillaan että varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välisen yhteistyön tavoitteiden keskiössä. Esittelemme pääkäsitteiden yhteydessä myös varhaiskasvatusta ja lastensuojelua ohjaavia asiakirjoja ja lakeja. Ne perustelevat ja määrittävät työn tavoitteita sekä ohjaavat varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun työntekijöiden toimintaa. Tutkimuksen pääkäsitteet on tärkeää avata ensin erillisinä toisistaan, jotta niiden muodostaman kokonaisuuden voisi ymmärtää syvällisesti. Varhaiskasvatus ja lastensuojelu ovat yhteydessä toisiinsa tiiviisti ja siten tukevat vastavuoroisesti toisiaan, sillä niiden päämäärä on sama: lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen (Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi & Siimes, 2016).

3.1. Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen ja arvostettu palvelu, jonka tehtävänä on tukea ja edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista (Opetushallitus, 2018). Valtioneuvoston linjausten mukaan varhaiskasvatusta on kaikki lapsen elämän eri osa-alueilla tapahtuva kasvatuksellinen vuorovaikutus, kuten vanhempien antama kasvatus sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisten tarjoama kasvatus ja opetus päiväkodeissa (Heinonen ym., 2016). Varhaiskasvatus pitää pääsääntöisesti sisällään esiopetuksen ja puhuessamme varhaiskasvatuksesta viittamme myös esiopetukseen, emmekä jaottele näitä erillisiksi toisistaan. Suomessa kaikilla 0–6-vuotiailla lapsilla on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen riippumatta vanhempien työpaikasta ja sosioekonomisesta asemasta (Pölkki & Vornanen, 2015). Kaikki kunnat ovat velvollisia järjestämään varhaiskasvatusta kuntien ja palvelun käyttäjien tarpeiden mukaan, mutta huoltaja kuitenkin päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen (Opetushallitus, 2018). ”Varhaiskasvatusta voidaan varhaiskasvatuslain mukaan toteuttaa päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana” (Opetushallitus, 2018, 14).

Varhaiskasvatuslaissa painotetaan varhaiskasvatuksessa toteutettavaa pedagogiikkaa, joka edistää lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta (Heinonen ym., 2016). Varhaiskasvatuksen tehtävänä on muun muassa edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta,

ehkäistä syrjäytymistä, tukea huoltajia kasvatustyössä ja mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun, sekä antaa lapsille sellaisia tietoja ja taitoja, jotka vahvistavat lasten osallisuutta ja aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa (Opetushallitus, 2018). Myös lastensuojelutyöllä on samoja tavoitteita lapsen terveyden ja kehityksen turvaamiseksi (Bardy, 2013). Heinonen kollegoineen (2016) tuo esille, että varhaiskasvatuksen tulisi perustua kokonaisvaltaiseen näkemykseen lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Heidän mukaansa laadukkaana varhaiskasvatustoiminnan lähtökohtana on monitieteisen tiedon ja tutkimuksen sekä varhaiskasvatuksen menetelmien laaja-alainen tunteminen. Tämän lisäksi sekä varhaiskasvatuksessa että lastensuojelussa työn lähtökohtana on lapsilähtöisyys (Opetushallitus, 2018; Kaikko & Friis, 2013), joten molempien tavoitteet ja toiminnan lähtökohdat kulkevat käsi kädessä.

3.1.1. Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asiakirjat

Varhaiskasvatuksen toimintaa määrittävät monet lait ja asiakirjat, joita varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat velvollisia noudattamaan. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä, toteuttamisessa ja suunnittelussa on otettava huomioon toimintaa ohjaavat velvoitteet, jotka perustuvat muun muassa Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatukseen ja valtioneuvoston asetukseen varhaiskasvatuksesta sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (Opetushallitus, 2018). Näiden lisäksi varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat esimerkiksi YK:n lapsen oikeuksien sopimus, tasa-arvolaki, yhdenvertaisuuslaki ja Euroopan ihmisoikeussopimus (Opetushallitus, 2018). YK:n lapsen oikeuksien sopimus on ollut yksi suurimmista käännteistä lapsuuden historiassa (Bardy, 2013), joten näemme tarpeelliseksi avata sitä tarkemmin.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus on hyväksytty YK:n yleiskokouksessa vuonna 1989 ja on tullut voimaan Suomessa vuonna 1991 ("Unicef", a, n.d.). Lapsen oikeuksien sopimus on hyvin poikkeuksellinen asiakirja, sillä se on maailman laajimmin ratifioitu YK:n ihmisoikeussopimus sekä ainoa ihmisoikeussopimus maailmassa, jonka täytäntöönpanoa erilaiset erityisjärjestöt valvovat ja edistävät ("Unicef", a, n.d.). Sopimukseen sitoutuneet valtiot ovat velvollisia noudattamaan sopimusta sekä muuttamaan lakinsa ja toimintansa sitä vastaaviksi ("Unicef", a, n.d.). Sopimuksen neljä yleistä periaatetta ovat syrjimättömyys, lapsen edun huomioiminen, oikeus elämään ja kehittymiseen sekä lapsen näkemysten kunnioittaminen ("Unicef", a, n.d.). Lapsen oikeuksien sopimus tähtää siis lapsen ihmisarvon vahvistamiseen ja suojeluun sekä korostaa lapsuuden ja vanhemmuuden ainutlaatuisuutta (Bardy, 2013). Bardyn (2013) mukaan

aikuisten velvollisuutena on luoda lapselle turvalliset olosuhteet, jotka mahdollistavat lapsen psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen kehityksen, kuten persoonan ja monipuolisten taitojen kehittymisen. Nämä aikuisten velvollisuudet näyttäytyvät sekä varhaiskasvatus- että lastensuojelutyössä.

Varhaiskasvatuslaki on uudistettu vuonna 2018 ja Eduskunnan päätöksen mukaisesti ”laissa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja tuottamisesta sekä varhaiskasvatuksen tietovarannosta” (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 1 §). Varhaiskasvatuslaissa (504/2018) on määritelty kymmenen laajaa tavoitetta varhaiskasvatuksen toiminnalle ja toteutukselle, ja nämä tavoitteet näkyvät varhaiskasvatusta ohjaavassa asiakirjassa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, joka pohjautuu varhaiskasvatuslakiin. Varhaiskasvatuslain (504/2018 3 §) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on muun muassa ”toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset”. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa oppimisen alueissa tuodaan selkeästi esille esimerkiksi taiteen, leikin ja liikkumisen sekä kulttuurisen osaamisen tavoitteita.

Vaikka esiopetus sisältyy varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatusta ja esiopetusta ohjaavat eri asiakirjat. Esiopetustoimintaa ohjaava asiakirja on Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, joka pohjautuu perusopetuslakiin (Opetushallitus, 2014). Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa esiintyy samoja oppimisen ydinteemoja kuin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Niitä ovat ilmaisun monet muodot, kielen rikas maailma, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn (Opetushallitus, 2018; 2014). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ovat Opetushallituksen antamia valtakunnallisia määräyksiä, joiden mukaan paikalliset varhaiskasvatus- ja esiopetuksen opetussuunnitelmat laaditaan ja joiden mukaan kasvatus- ja opetustoimintaa toteutetaan (Opetushallitus, 2018; 2014). Varhaiskasvatuksen käsite sekä sitä ohjaavat lait ja asiakirjat ja niiden sisältö on tärkeää ymmärtää tutkielmamme aiheen vuoksi, sillä varhaiskasvatuksen perustehtävä on oleellinen osa varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välistä yhteistyötä (Lastensuojelulaki 2007/417).

3.2. Lastensuojelu

Lastensuojelu kuuluu sosiaalihuollon alaisuuteen (Valvira, 15.5.2015) ja on lakisääteistä toimintaa, jonka ydin koostuu lapsen kehityksen ja terveyden turvaamisesta ja näitä vaarantavien tekijöiden poistamisesta (Bardy, 2013). Lastensuojelun kolme perustehtävää ovat

vaikuttaminen lasten kasvuolosuhteisiin, vanhempien kasvatustehtävän tukeminen ja lasten suojelutehtävä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, a, n.d.). Lisäksi Mikkolan (2004) mukaan lastensuojelun kokonaisuutta säätelee viisi periaatetta: kunnioitus ihmisarvoa ja perusvapauksia kohtaan, yhdenvertaisuus, lapsen etu ja oikeusturva. Myös Bardyn (2013) mukaan lastensuojelutyössä keskeistä on perhe- ja lapsilähtöisyys sekä lapsen oikeuksien kunnioittaminen. Hänen mukaansa lastensuojeluun sisältyy paljon käytännöllistä työtä, kuten konkreettista avun ja tuen tarjoamista ja järjestämistä. Myös Heinonen kollegoineen (2016) tuo esille vanhempien kasvatusvastuun tukemisen tärkeyden. Lastensuojelun erityiseksi piirteeksi nousee kuitenkin se, että lasta suojellaan silloinkin, vaikka huoltajat vastustaisivat sitä (Bardy, 2013). Bardyn (2013) mukaan lastensuojelutarve kumpuaa usein tavallisista elämänkriiseistä ja tilanteet voivat aiheuttaa lasten turvattomuutta, laiminlyöntiä ja pahoinpitelyä. Lastensuojelun tehtävä on varmistaa lapsen hyvinvointi, mutta valitettavasti esimerkiksi vanhemmat näkevät lastensuojelun usein negatiivisena asiana (Heinonen, ym., 2016). Suomalaisessa lastensuojelussa lasten hyvinvointia turvataan ja lastensuojelutyö on luonteeltaan ennaltaehkäisevää, kun taas esimerkiksi yhdysvaltalaisessa lastensuojelussa toimitaan usein vasta silloin, kun on jo tapahtunut lapsen laiminlyöntiä tai kaltoinkohtelua (Janhukainen, Pösö, Kivirauma & Heinonen, 2012).

Lastensuojelu käsitteenä saatetaan usein tulkita hyvin yksiselitteiseksi, eikä sen laajuutta täysin ymmärretä. Janhukainen kollegoineen (2012) huomauttaa, että tarkemmin katseltuna lastensuojelun käsite sisältää kuitenkin kolme eri tasoista tulkintaa, jotka määrittävät yhteiskunnassa eri tasoilla toteutettavaa lastensuojelutyötä. Nämä kolme tulkintaa ovat laaja, suppea ja ehkäisevä lastensuojelu (Janhukainen ym., 2012).

Janhukaisen ja kollegoiden (2012) mukaan laajan lastensuojelun tulkintaan sisältyvät moninaiset yhteiskunnalliset ja kulttuuriset teot, joiden tavoitteena on huomioida lapsen etu ja mahdollistaa sen toteutuminen. Heidän mukaansa tällaisia tekoja ovat esimerkiksi kaupunkisuunnittelua tai työn ja perhe-elämän yhteensovittamista koskeva lainsäädäntö. Lastensuojelun suppea tulkinta puolestaan ohjautuu yksilö- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun (Janhukainen ym., 2012). Janhukainen ja kollegat (2012) tuovat esille, että lastensuojelu on yksilö- ja perhekohtaista toimintaa ja sitä toteutetaan lastensuojelulain mukaisesti, kun lapsella havaitaan lastensuojelun tarvetta. Yksilö- ja perhekohtaiseen lastensuojelutyöhön sisältyy lapsen tai perheen yksityisyyteen puuttumiseen ja arviointiin liittyvät tehtävät sekä päivystystyö ja lastensuojelulain mukaisiin päätöksiin liittyvät prosessit (Janhukainen ym., 2012). Pääasiallisia toimenpiteitä ovat lastensuojelutarpeen arviointi, avohuollon tukitoimenpiteet,

huostaanotto, kiireelliset sijoitukset, sijaishuolto ja jälkihuolto (Janhukainen ym., 2012). Yksilö- ja perhekohtainen lastensuojelu ja ehkäisevä lastensuojelu eroavat toisistaan siten, että yksilö- ja perhekohtaista lastensuojelua toteuttavat kunnalliset lastensuojelun viranomais toimijat, kun taas ehkäisevää lastensuojelua toteuttavat heidän lisäksi laaja lasten ja perheiden kanssa työskentelevä toimijajoukko (Janhukainen ym., 2012), kuten varhaiskasvatuksen opettajat.

3.2.1. Ehkäisevä lastensuojelu

Lastensuojelulaissa (2007/417) ehkäiseväksi lastensuojeluksi määritellään lasten kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin turvaaminen ja edistäminen sekä vanhemmuuden tukeminen. Ehkäisevän lastensuojelun tavoitteena on siis koko lapsiväestön hyvinvoinnin turvaaminen eettisesti vaativan toiminnan kautta (Törrönen & Vornanen, 2004). Ehkäisevän lastensuojelutyön tehtävänä on turvata lasten lapsuutta kaltoinkohtelulta ja eri tavoin hyväksikäytetyksi joutumiselta, sekä antaa lasten olla lapsia ja tukea heidän fyysisistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä ja kasvua (Törrönen & Vornanen, 2004). Näiden tehtävien pohjalta Törrönen ja Vornanen (2004) esittävätkin, että ehkäisevä lastensuojelutyö on luonteeltaan kaksijakoista: sekä lasten elämää turvaavaa että sitä tukevaa työtä. Lastensuojelutyössä tarjottavan tuen ja palveluiden painopistettä pyritään jatkuvasti lainsäädännön, ohjeistusten ja linjapuheiden avulla siirtämään lastensuojelun korjaavista erityispalveluista kohti perustason palveluissa tarjottavia ennaltaehkäiseviä palveluita (Araneva, 2016). Tarkoituksena on sekä korostaa että tehostaa varhaisen puuttumisen ja ennaltaehkäisevän tuen merkitystä lapsiperheiden ongelmien lieventämisessä ja poistamisessa (Araneva, 2016). Myös Inkilä (2015) tuo esille, että madaltamalla avun hakemisen kynnystä pystyttäisiin turvaamaan oikea-aikaisen tuen saaminen.

Ehkäisevä lastensuojelutyö on tavoitteellista ja sen yleisiksi tavoitteiksi Törrönen ja Vornanen (2004) määrittelevät hyvien edellytysten antamisen lapsuuteen ja lapsen hyvinvoinnin lisäämisen. Heidän mukaansa lastensuojelun ehkäisevän työn kolme kulmakiveä ovat Lapsen oikeuksien yleissopimuksestakin tutut pääperiaatteet: osallisuus, suojelu ja osuus yhteiskunnallisiin voimavaroihin. Lastensuojelun ehkäisevä työ tukee lasten osallisuutta omaan elämäänsä, lasten suojelua sekä tasa-arvoisten mahdollisuuksien takaamista lapsille omassa yhteiskunnassaan (Törrönen & Vornanen, 2004). Ehkäisevän työn tukitoimet kohdistetaan lapsen kasvuoloihin, sillä muun muassa perheen hyvinvoinnilla on suora vaikutus myös lapsen hyvinvointiin (Törrönen & Vornanen, 2004).

Konkreettisia toimia ehkäisevän lastensuojelun toteuttamiseksi ovat muun muassa tuen ja erityisen tuen tarjoaminen esimerkiksi opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa sekä sosiaali- ja terveydenhuollossa (Lastensuojelulaki 2007/417). Lastensuojelun ehkäisevän työn avulla etsitään sekä kaikille tarkoitettuja kattavia hyvinvointia tukevia tuki- ja palvelumuotoja että yksilöllisiä lapselle tai lapsiryhmälle tiettyyn elämäntilanteeseen kohdistettuja palveluita (Törrönen & Vornanen, 2004). Esimerkkejä ehkäisevän lastensuojelun käytännön toimista ovat pedagogiset järjestelyt ja rakenteelliset tukitoimet, säännöllinen kerhotoiminta, lapsiperheen sosiaalityö, terveys- ja tasa-arvokasvatus, tukihenkilö ja -perhotoiminta, peruspalveluiden ohjaus, neuvonta ja tuki, lapsen huomioiminen aikuisten palvelussa, etsivä nuorisotyö ja päihdekasvatus (Heinonen ym., 2016). Erityisesti varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun väliseen yhteistyöhön kuuluvan ehkäisevän lastensuojelun toimiin kuuluvat varhaisen tuen työskentelymallit ja niiden kehittäminen pedagogisten järjestelyiden ja rakenteellisten tukitoimien ohella (Heinonen ym., 2016). Ehkäisevässä lastensuojelutyössä pyritään eri toiminnan tasoilla ja tavoilla estämään negatiivisen kehityskulun syntyminen tai syveneminen sekä takaamaan hyvän lapsuuden edellytyksiä lapsiväestölle (Törrönen & Vornanen, 2004). Monipuolisuus ja portaittaisuus on siis ehkäisevän lastensuojelutyön palveluissa tärkeää (Paavola, Honkavaara, Muuronen, Mäkinen, Tolonen & Varsa, 2010).

On tärkeää huomata, että ehkäisevän lastensuojelutyön toteutus vaatii moniammatillista yhteistyötä, jossa vastuu jakautuu eri ammattiryhmien ja yksityishenkilöiden kesken (Törrönen & Vornanen, 2004). Ehkäisevää lastensuojelutyötä toteuttavat peruspalvelut (Paavola ym., 2010), kuten äitiys- ja lastenneuvolat ja muu terveydenhuolto sekä varhaiskasvatus, koulu ja nuorisotyö (Araneva, 2016), mutta erityisesti varhaiskasvatus nähdään edistävänä ja ennaltaehkäisevänä palveluna lapsille ja perheille (Pölkki & Vornanen, 2015). Aranevan (2016) mukaan ehkäisevän lastensuojelutyön toteuttaminen edellyttää peruspalveluiden työntekijöiltä, kuten varhaiskasvattajilta, valmiutta havaita lapsen kehitykseen liittyviä riskitekijöitä riittävän varhaisessa vaiheessa, ja tarjota lapselle ja hänen perheelleen oikea-aikaisesti heidän tarvitsemaansa tukea.

3.2.2. Lastensuojelua ohjaavat lait ja asiakirjat

Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asiakirjat -luvussa esittelimme jo YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen, ja se on myös osaltaan ohjaamassa lastensuojelun toimintaa. YK: lapsen oikeuksien sopimus määrittelee kansainvälisellä tasolla lapsen oikeuksia ja etua, mutta Mahkonen (2012) nostaa esille, että ainoa suomalainen laki, joka määrittelee mistä lapsen etu

rakentuu, on lastensuojelulaki. Olemme jo edellä viitanneet lastensuojelulakiin, ja tässä luvussa tarkastelemme tarkemmin mitä se pitää sisällään. Tämän lisäksi esittelemme tarkemmin myös sosiaalihuoltolakia, sillä se on myös merkittävä lastensuojelun toimintaa ohjaava laki.

Nykyinen lastensuojelulaki on eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetty Helsingissä 13.4.2007 ja astunut voimaan 1.1.2008 (Lastensuojelulaki 417/2007). ”Lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun” (Lastensuojelulaki 417/2007 1 §). Lastensuojelulain (417/2007) mukaan ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla. Lastensuojelun tehtävänä on antaa tukea lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa vanhemmille, huoltajille tai muille lapsen kasvatuksesta ja hoidosta vastaaville henkilöille järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia (Lastensuojelulaki 417/2007). Lastensuojelulaki on hyvin laaja ja kattaa monialaisesti kaikki lastensuojelun eri toimenpiteitä ohjaavat säädökset. Lastensuojelulaissa säädetään lastensuojelutarpeen selvityksestä, ehkäisevästä lastensuojelusta, avohuollon tukitoimista, lapsen kiireellisestä sijoituksesta ja huostaanotosta sekä niihin liittyvistä jälkihuollosta ja sijaishuollosta (Lastensuojelulaki 417/2007).

Vaikka lastensuojelulaissa määritellään eri lastensuojelullisten toimenpiteiden käytöstä, ovat ehkäisevät toimet lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen liittyvistä toimista ensisijaisia (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, a, n.d.). Näillä toimilla pyritään ehkäisemään varsinaisen lastensuojelun tarvetta ja ehkäisevän lastensuojelun keinoilla pyritään ehkäisemään ongelmien syntymistä tai niiden pahenemista (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, a, n.d.). Aranevan (2016) mukaan lastensuojelulain ennaltaehkäisevää lastensuojelua koskevat säännökset onkin siirretty myös osaksi yleislakia, samalla kun uudistettiin sosiaalihuoltolakia. Tämä siitä syystä, että ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan sekä yleisellä että yksilötasolla kunnan peruspalveluissa (Araneva, 2016). Sosiaalihuoltolain uudistuksen yhteydessä myös osa lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteistä on siirretty sosiaalihuoltolakiin, sillä myös muut kuin lastensuojelun asiakkaina olevat perheet voivat tarvita tukea perhetyön, tukihenkilö-, tukiperhe- ja verkostotoiminnan kautta (Araneva, 2016).

Sosiaalihuoltolaki on säädetty Helsingissä 30.12.2014 ja astunut voimaan 1.4.2015 (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014). Sosiaalihuoltolain (1301/2014) tarkoituksena on hyvinvoinnin ja sosiaalisen turvallisuuden edistäminen ja ylläpito, osallisuuden edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen, tarpeenmukaisten, riittävien ja laadukkaiden sosiaalipalveluiden sekä muiden hyvinvointia edistävien toimenpiteiden turvaaminen. Tämän lisäksi tarkoituksena

on asiakaskeskeisyyden edistäminen sekä asiakkaalle hyvän palvelun ja kohtelun tarjoaminen ja sosiaalihuollon ja kunnan eri toimialojen sekä muiden toimijoiden välisen yhteistyön parantaminen (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014). Varhaiskasvatuksen näkökulmasta sosiaalihuoltolaki tarjoaa lastensuojeluilmoitusta ja asiakkuutta kevyempiä matalan kynnyksen ratkaisuja (Heinonen ym., 2016). Huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista yhteydenotto tehdään vanhempien suostumuksella sosiaalihuoltoon ja sosiaalihuollossa toteutetaan tuen tarpeen arviointia (Heinonen ym., 2016). Jos suostumusta sosiaalihuollon yhteydenottoon ei saada vanhemmilta, tulee tehdä lastensuojeluilmoitus tilanteen niin vaatiessa (Heinonen ym., 2016).

3.3. Lapsen hyvinvointi ja turvallisuus

Tutkielmamme lähikäsitteet hyvinvointi ja turvallisuus ovat hyvin laajoja, joten lähdemme määrittelemään käsitteitä pilkkomalla ne osiin. Käsitteet sisältävät monia ulottuvuuksia ja niiden määrittelyssä keskitymme erityisesti tutkielmamme kannalta tärkeisiin osatekijöihin, jotka liittyvät varhaiskasvatustilanteen lapsen elämässä esiintyvään hyvinvointiin ja turvallisuuteen, ja niiden edistämiseen. Heinonen kollegoineen (2016) tuo esille, että suomalaisen lapsi- ja perhepolitiikan yksi tärkeimmistä tavoitteista on turvallisen kasvuympäristön luominen lapsille, sekä perheen perustamisen ja kasvattamisen turvaaminen vanhemmille. Forssia ja Vatula-Pimiää (2014, 74) lainaten: ”Lapsen varhaiset elinvuodet ovat hänen kehityksensä kannalta merkittäviä ja kauaskantoisia. Yhteiskunnan kannattaa siis panostaa siihen, että lapsiperheet onnistuvat kasvatustehtävässään pyrkimällä vaikuttamaan myönteisesti lapsen kasvuedellytyksiin.”

Salmi ja Lipponen (2013, 1) tuovatkin esille Helavirran ajatuksen siitä, että vallitseva käsitys lapsuudesta ja siitä, mikä elämässä yleensä on hyvää ja tavoiteltavaa, vaikuttaa lasten hyvinvoinnin tutkimiseen ja arvioimiseen. Helavirran mukaan lapsia koskeva hyvinvointitieto ei siis synny tyhjiössä, vaan se kiinnittyy laajasti yhteiskuntaan ja aikaan sekä muuttuu tilan ja ajan mukaan (viitattu lähteessä Salmi & Lipponen, 2013, 1). Vaikka käsitys hyvinvoinnista muuttuu ajan mukana, sen ominaisuuksia ja sisältöä pyritään tarkastelemaan tiettyjen ja suhteellisen pysyvien ulottuvuuksien kautta.

Esimerkiksi Minkkisen (2013) mukaan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ulottuvuuksia ovat fyysinen, henkinen, sosiaalinen ja materiaallinen hyvinvointi. Fyysisellä hyvinvoinnilla tarkoitetaan terveyttä ja sairauksien puuttumista sekä kehitystason mukaista fyysistä toiminnallisuutta (Minkkinen, 2013), joita edistävät terveelliset, turvalliset ja liikunnalliset elämäntavat sekä riittävä, monipuolinen ja terveellinen ravinto (Opetushallitus, 2018). Lapsen

henkisellä hyvinvoinnilla Minkkinen (2013) viittaa puolestaan lapsen positiiviseen henkiseen tilanteeseen, joka kattaa sekä emotionaalisen että kognitiivisen hyvinvoinnin. Hänen mukaansa henkisen hyvinvoinnin tarkastelu lähtee ensisijaisesti lapsen näkökulmasta katsottuna, sillä on tärkeää, että lapsi itse kokee olevansa onnellinen ja tyytyväinen. Sosiaaliseen hyvinvointiin vaikuttaa lapsen ja hänen läheistensä välille muodostuneen suhteen laatu, jonka tulisi lapsen hyvinvointia edistääkseen olla positiivinen, turvallinen ja tukeva (Minkkinen, 2013). Myös varhaiskasvatuksen opettaja on keskeisessä roolissa lapsen sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittämisen tukijana (Opetushallitus, 2018). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus, 2018) mukaan fyysiseen, henkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen kuuluu lapsen oikeus tulla suojatuksi väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä sekä saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Minkkinen (2013) lapsen hyvinvoinnin ulottuvuuksien määritelmässä viimeisenä osatekijänä on materiaallinen hyvinvointi, joka pitää sisällään esimerkiksi perheen taloudellisen tilanteen tuomat vaikutukset lapsen hyvinvointiin. Näitä materiaaliseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa riittävä ravinto, elinolosuhteet ja muut jokapäiväiselle elämälle välttämättömät aineelliset elementit (Minkkinen 2013).

Myös Erik Allardtin määritelmä hyvinvoinnin käsitteestä pitää sisällään kolme ulottuvuutta, joita ovat yksilön elintaso, yhteisyysuhteet ja itsensä toteuttaminen (Forss & Vatula-Pimiä, 2014). Näiden ulottuvuuksien osatekijöissä on yhtäläisyyksiä Minkkinen määrittelemiin hyvinvoinnin ulottuvuuksiin. Esimerkiksi Allardtin elintason ulottuvuuteen kuuluu ihmisen terveydentila, varallisuus, asumisen taso, koulutus ja työllisyys (Forss & Vatula-Pimiä, 2014). Nämä osatekijät eivät ole suoraan kosketuksissa lapseen, mutta ne voidaan laskea lapsen huoltajien kautta esiintyviin lapsen hyvinvointia edistäviin tai sitä heikentäviin tekijöihin. Myös Allardtin määrittelemä yhteisyysuhteiden ulottuvuus voidaan laskea lapsen läheisten kautta lapsen hyvinvointiin vaikuttavaksi tekijäksi, sillä se pitää sisällään muun muassa yksilön ihmissuhteet sekä tarpeen kuulua johonkin, eli ”tietää mistä tulee ja mihin kuuluu” (Forss & Vatula-Pimiä, 2014, 21). Itsensä toteuttamisen ulottuvuus on tekijä, joka toteutuu lapsessa itsessään. Se tarkoittaa muun muassa sitä, että ihmisellä on tarve kokea itsensä arvokkaaksi ja olla arvostettu muiden silmissä, kokea turvallisuutta, toteuttaa itseään esimerkiksi harrastusten avulla sekä osallistua ja vaikuttaa omiin ympäristöihinsä (Forss & Vatula-Pimiä, 2014). Myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus, 2018) mukaan kokemus yhteisöön kuulumisesta on keskeinen edistävä tekijä lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta. Varhaiskasvatuksen tehtäviin kuuluvat muun muassa lasten kehittyvien osallistumisen ja

vaikuttamisen taitojen tukeminen sekä oma-aloitteisuuteen kannustaminen (Opetushallitus, 2018). Lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja olla osallisena omaan elämään vaikuttavissa asioissa (Opetushallitus, 2018).

Fors ja Vatula-Pimiä (2014) tuovat teoksessaan esille lapsuuden ainutkertaisuuden ja sen, miten tärkeää sitä on vaalia. He määrittelevät lapsuuden ja nuoruuden osatekijöiksi lapsilähtöisyyden, ennaltaehkäisyä, perheiden tukemisen ja hyvinvointia edistävät palvelut, kasvatuskumppanuuden varhaiskasvatuksessa, yhteistyön koulun ja kodin kanssa sekä lasten ja nuorten osallisuuden. Lapsuudelle on ominaista elämäntilanteiden muuttuminen ja erilaisten haasteiden esiintyminen, jonka vuoksi lapsen hyvinvointi ei ole muuttumaton ja tasainen tila, vaan jatkuvasti vaihteleva (Minkkinen, 2013). Minkkinen (2013) määrittelee tästä syystä lapsen hyvinvoinnin dynaamiseksi prosessiksi, jossa yksilön sisäiset prosessit, sekä ihmissuhde-, yhteiskunta- ja kulttuuriprosessit vaikuttavat siihen, ovatko yksilön edellä esitetyt hyvinvoinnin ulottuvuudet yleisemmin positiivisessa vai negatiivisessa tilassa.

Turvallisuuden käsite linkittyy voimakkaasti hyvinvoinnin käsitteeseen, sillä lapsen kokema turvallisuuden tai turvattomuuden tunne vaikuttaa siihen, kuinka hyvin lapsi voi. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen artiklan 19 mukaan kaikilla lapsilla on oikeus suojeluun ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, vahingoittamiselta ja pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä, välinpitämättömältä kohtelulta, sekä hyväksikäytöltä ("Unicef", b, n.d.). Lapsen tulee siis saada nauttia erityistä turvaa, huolenpitoa ja suojelua sekä kasvaa ympäristössä, jossa lapsi saa kokea turvallisuutta ja hellyyttä (Lajunen, Andel, Jalava, Kemppainen, Pakkanen & Ylenius-Lehtonen, 2012).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2018) tuodaan esille itsestä huolehtimiseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvien taitojen tärkeys kaikille lapsille. Yksi varhaiskasvatuksen tehtävistä on vahvistaa näitä taitoja, sekä ohjata lapsia kestävien elämäntapojen mukaisten valintojen äärelle (Opetushallitus, 2018). On tavoiteltavaa, että lapsuus koostuisi enimmäkseen positiivisista kokemuksista, mutta väistämättä lapsuudessa tulee vastaan myös haasteita ja erilaisia negatiivisia kokemuksia. Kaikista huonoista kokemuksista huolimatta lasta tuetaan varhaiskasvatuksessa ja lapsille pyritään välittämään myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen (Opetushallitus, 2018).

Lapsen hyvinvoinnin ja turvallisuuden vaarantumista pyritään estämään varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteiseksi työkentäksi muodostuvalla ehkäisevällä lastensuojelutyöllä. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyön tavoitteena on lapsen hyvinvoinnin ja

turvallisuuden edistäminen erilaisten ehkäisevien keinojen kautta, sekä tarvittaessa ääritilanteissa myös äärimmäisten toimintojen, kuten lastensuojeluilmoituksen tekemisen tai huostaanoton kautta. Ehkäisevän työn rooli on mielestämme siis kaksijakoinen, sillä siinä korostuu niin hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen kuin äärimmäisten toimintojen käyttämiseltä välttyminen.

4. VARHAISKASVATUKSEN JA LASTENSUOJELUN VÄLINEN YHTEISTYÖ

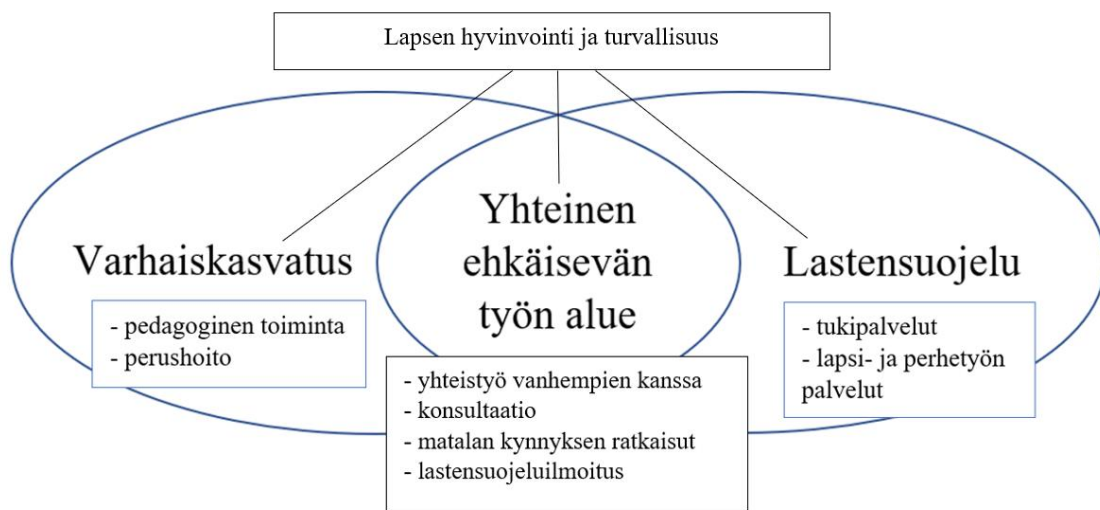
Tässä luvussa siirrymme ehkäisevän lastensuojelun käsitteen ja huolen vyöhykkeiden kautta kuvaamaan varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välistä yhteistyötä, ja mitä se käytännössä pitää sisällään. Tutkielmamme keskeisin tulos on ehkäisevän lastensuojelutyön toteuttaminen. Esittelemme keskeisimmät tulokset Erikssonin ja Arnkilin (2007) määrittämien huolen vyöhykkeiden kautta, sillä niiden avulla pystymme kuvaamaan konkreettisia ehkäisevän lastensuojelutyön toimia, mitä mihinkin vaiheeseen kuuluu, mitä on hyvä ottaa huomioon eri tilanteissa, ja mitkä ovat varhaiskasvatuksen opettajan velvollisuudet ja oikeudet.

Puhuessamme varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välisestä yhteistyöstä tarkoitamme moniammatillista yhteistyötä, joka sisältää sekä varhaiskasvatuksen että lastensuojelun puolella toimivat tiimit ja näiden välisen sekä sisäisen yhteistyön (Hietämäki ym., 2017). Moniammatillinen yhteistyö onkin luonteeltaan hyvin monimuotoista ja eri tasoilla toteutuvaa työskentelyä, jonka tavoitteena on asiakkaiden, eli tässä tapauksessa lasten ja perheiden hyvinvoinnin tavoitteellinen edistäminen (Inkilä, 2015). Yhteistyö on siis asiakaslähtöistä työskentelyä, jossa eri asiantuntijat tuovat omat tiedot ja taidot yhteen, ja yhteistyötahojen välisessä vuorovaikutuksessa muodostavat kokonaisvaltaisen käsityksen tilanteesta, tavoitteista ja ratkaisuksista (Hietämäki ym., 2017). Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun moniammatillisessa yhteistyössä työntekijöiden vastuu lapsista ja perheistä sekä yhteistyön toimivuudesta vaihtelee yhteistyön eri vaiheissa (Inkilä, 2015). Inkilä (2015, 25) huomauttaakin, että työntekijöiden on tärkeää tiedostaa sekä oman että muiden yhteistyökumppaneiden työtehtävän merkitys osana vastuullista moniammatillista yhteistyötä, ”sillä yksittäisen työntekijän tieto ja toiminta eivät riitä”.

Pölkki ja Vornanen (2015) kertovat artikkelissaan, että suomalaisilla päiväkodeilla on tärkeä rooli huolenaiheiden tunnistamisessa ja lasten hyvinvoinnin tukemisessa. Varhaiskasvatuksen opettaja työskentelee päivittäin lasten ja heidän vanhempien kanssa, joten hän on tärkeä tietolähde myös lastensuojelulle (Pölkki & Vornanen, 2015). Myös Aranevan (2016) mukaan varhaiskasvatuksen opettaja on tärkeässä roolissa varmistamassa, että lapsi saa tarvittavia sosiaalihuollon ja lastensuojelun palveluita riittävän ajoissa ennen tilanteen kärjistymistä. Vaikka varhaiskasvatus ja lastensuojelu ovat erillisiä palveluja, niiden välillä tapahtuu jatkuvasti yhteistyötä. Lastensuojelulainkin mukaisesti varhaiskasvatuksen normaali arkinen toiminta lasketaan ehkäiseväksi lastensuojeluksi (Lastensuojelulaki 2007/417) ja tästä syystä yhteistyö lastensuojelun kanssa ei olekaan aina niin näkyvää. Varhaiskasvatuksessa

päiväjärjestys, ihmissuhteet, perushoito, pedagoginen toiminta ja esiopetus toimivat ehkäisevänä työnä sekä hyvinvointia edistävinä tekijöinä (Onnismaa, 1999). Näkyvämpiä esimerkkejä konkreettisesta yhteistyöstä ovat muun muassa lastensuojelun konsultaatioapu, tukipalvelujen järjestäminen ja lastensuojeluilmoituksen tekeminen (Heinonen ym., 2016).

Muodostimme varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välistä yhteistyötä kuvaavan mallin, joka auttaa hahmottamaan tutkimuksemme tuloksia. Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä on limittäistä ja sisältää monenlaisia konkreettisia toimia. Mallista ilmenee selkeästi molempien tahojen pääsisällöt ja keskeisimpänä yhteisen työn alue. Malli on esitetty alla kuvassa 1.

Kuva 1: Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välisen yhteistyön sisältöjä kuvaava malli.

4.1. Ehkäisevä lastensuojelutyö ja huolen herääminen

Kuten edellä olemme tuoneet esille, varhaiskasvatuksen arjessa toteutetaan ehkäisevää lastensuojelutyötä myös jo ennen varsinaista huolen heräämistä. Tässä alaluvussa avaamme lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteisen ehkäisevän työn aluetta kuvaamalla prosessia, jonka konkreettiset toimet pääsääntöisesti lähtevät liikkeelle huolen heräämisestä. Käymme prosessin läpi alkaen ehkäisevän lastensuojelutyön toteuttamisesta aina äärimmäistoimintoon eli lastensuojeluilmoituksen tekemiseen saakka. Varhaiskasvatuksen opettajan osalta lastensuojeluilmoituksen tekeminen on äärimmäistoiminto, eli asia mitä viime kädessä hän voi lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi tehdä. Tämän jälkeen vastuu siirtyy lastensuojelun puolelle, jossa lapsen tilanteen vakavuuden mukaan lastensuojelun työntekijät voivat tarpeen vaatiessa edetä vielä äärimmäisempiin toimintoihin (Heinonen ym., 2016), kuten huostaanottoon (Eriksson & Arnkil, 2007). Pääpainomme tulosten tarkastelussa on varhaiskasvatuksen

opettajan toiminnan ja velvollisuuksien esittelyssä, mutta tarkastelemme myös jonkin verran lastensuojelun toimintaa ja jatkotoimenpiteitä, ja mitä ne mahdollisesti tarkoittavat myös varhaiskasvatuksen opettajan kannalta. Prosessin vaiheiden kuvaaminen kertoo tutkimuksemme tulokset selkeästi, eli sen mitä käytännön toimia yhteistyöhön sisältyy, ja siten vastaa tutkimuskysymykseen ”Mitä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välinen yhteistyö pitää sisällään?”.

Huoli lapsen hyvinvoinnista ja epäily kaltoinkohtelusta voi herätä monenlaisista tilanteista kuten lapsen leikeistä, sanoista, käyttäytymisestä, vammoista tai oireista, sekä lapsen ja vanhempien kertomuksista (Inkilä, 2015). Toisinaan siis kaltoinkohtelu tulee ilmi hyvin selkeästi tai jopa niin, että joku perheen sisäinen tai ulkopuolinen henkilö kertoo kaltoinkohtelusta (Inkilä, 2015). Erikssonin ja Arnkilin (2007) mukaan huoli on subjektiivinen näkemys, jonka taustalla ovat varhaiskasvatuksen opettajan intuitio, tiedot, tunteet ja velvoitteet. Varhaiskasvatuksen opettajalla on keskeinen rooli huolen tunnistamisessa, koska he tapaavat lapsia ja vanhempia toistuvasti eri elämänvaiheissa ja keskustelevat lasten asioista (Inkilä, 2015). Varhaiskasvatuksen opettaja havainnoi kasvatus- ja opetustyössään lapsia ja heidän tilannettaan ja tarkastelee tekemiään havaintoja suhteessa omiin kokemuksiinsa, tietoihinsa ja aikaisemmin oppimaansa (Eriksson & Arnkil, 2007). Näin muodostuu havaintoihin perustuva kokonaisvaltainen näkemys, josta voi syntyä eriasteisen huolen herääminen (Eriksson & Arnkil, 2007).

Eriksson ja Arnkil (2007) määrittelevät huolen eri asteiksi huolettoman tilanteen, pienen huolen alueen, harmaan vyöhykkeen ja suuren huolen alueen. Liikuttaessa näillä huolen eri asteilla, huolen voimakkuus vaihtelee pienestä ihmettelystä lapsen välittömään vaaraan, ja myös opettajan kokemus omien voimavarojen riittävydestä vaihtelee huolen voimakkuuden mukaan (Eriksson & Arnkil, 2007). Huolettoman tilanteen alueella oltaessa toteutetaan ehkäisevää lastensuojelutyötä varhaiskasvatuksen perustehtävän kautta, joka ei ole niin näkyvää kuin muille huolen asteille siirryttäessä, joilla taas alkaa esiintyä tarvetta konkreettisemmille ehkäisevän lastensuojelutyön toimenpiteille. Jos huoli kasvaa liian suureksi ja omat keinot ovat lopussa, tilanne vaatii välitöntä yhteydenottoa lastensuojeluun (Eriksson & Arnkil, 2007). Lasten kaltoinkohteluun puuttuminen varhain on tärkeää lapsen kehityksen turvaamisen kannalta (Inkilä, 2015). Inkilän (2015) mukaan kaltoinkohtelusta voi seurata lapselle fyysisiä vammoja sekä ongelmia tunne-elämän, käyttäytymisen ja seksuaalisuuden kanssa. Hänen mukaansa kaltoinkohtelu voi aiheuttaa myös eriasteisia pitkäaikaissairauksia.

4.1.1. Huoleton tilanne

Huolettomassa tilanteessa varhaiskasvatuksen opettajalla ei ole herännyt huolta lapsen hyvinvoinnista, kasvusta, kehityksestä tai oppimisesta (Eriksson & Arnkil, 2007). Tällä vyöhykkeellä oltaessa toteutetaan ehkäisevää lastensuojelutyötä jo aiemmin esittelemämme varhaiskasvatuksen perustehtävän kautta, eikä tällöin ole tarvetta konkreettiselle yhteistyölle lastensuojelun kanssa. Varhaiskasvatuksen opettaja kokee, että oma kasvatus- ja opetustoiminta sujuu niin kuin pitääkin ja tuottaa toivottuja tuloksia asetettujen tavoitteiden mukaisesti (Eriksson & Arnkil, 2007). Huoleton tilanne on osa ehkäisevää lastensuojeluprosessia, vaikka se ei sisällä niin näkyviä lastensuojelullisia toimia, kuin muilla huolen vyöhykkeillä. Esitelläksemme varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välisen yhteistyön konkreettisia toimia käymme seuraavaksi läpi yhteistyön prosessia, joka lähtee liikkeelle huolen heräämisestä ja sen myötä näkyvämmän yhteistyön alkamisesta.

4.1.2. Pienen huolen alue

Pienen huolen alueella lapsen liittyvää huolta saattaa esiintyä toistuvasti, mutta tämän alueen huolia ei koeta erityisen vaikeiksi ja ne on helppo ottaa puheeksi vanhempien kanssa (Eriksson & Arnkil, 2007). Varhaiskasvatuksen opettajalla on vahva luottamus omiin auttamismahdollisuuksiinsa ja tunne siitä, että on kykeneväinen tarjoamaan omaa tukeaan huolen vähentämiseksi (Eriksson & Arnkil, 2007). Tällä huolen vyöhykkeellä on hyvät mahdollisuudet varhaiseen puuttumiseen ja siten myös toivotun myönteisen kehityksen tuottamiseen (Eriksson & Arnkil, 2007). Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö ja kommunikointi on tärkeää, sillä varhaiskasvatuksen henkilöstö yhdessä vanhempien kanssa arvioi, millaista tukea lapsi tarvitsee (Heinonen ym., 2016). Inkilän (2015) mukaan varhaisen puuttumisen kautta lapset ja vanhemmat saavat apua ja tukea mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jolloin myös haitat lapsen hyvinvoinnille ovat todennäköisesti pienemmät.

Huolen herätessä varhaiskasvatuksessa on tärkeää tuoda esille koko tiimin tekemiä havaintoja lapsen tilanteesta (Heinonen ym., 2016). Lapsen tilanteen arvioinnissa voidaan hyödyntää myös niin sanottua kontaktitietoa, eli esimerkiksi neuvolasta saatua tietoa lapsen hyvinvoinnista (Eriksson & Arnkil, 2007). Hankalissa tilanteissa myös konsultointi esimiehen kanssa voi helpottaa asian puheeksi ottamista vanhempien kanssa (Eriksson & Arnkil, 2007). Erikssonin ja Arnkilin mukaan (2007, 24) ”kokoamalla ja jakamalla työntekijöiden tieto ja ymmärrys saadaan rikkaampi ja monipuolisempi kuva lapsen tilanteesta”.

Eriksson ja Arnkil (2007) esittelevät teoksessaan huolen puheeksi ottamisen menetelmän, joka sopii pienen huolen alueen tilanteisiin, mutta myös harmaan vyöhykkeen sekä suuren huolen alueen asteisten huolten puheeksi ottamisen tueksi. Menetelmä toimii apuna siihen, että hankalakin asia voidaan ottaa vanhempien kanssa puheeksi kunnioittavasti ja tukea tarjoten (Eriksson & Arnkil, 2007). Menetelmä on tärkeä työkalu myös varhaiskasvatuksen opettajan työssä, sillä se auttaa rakentamaan työntekijän ja huoltajan suhdetta arvailujen ja epäilyjen sijaan avoimuuteen ja lapsen etuun perustuvaksi (Eriksson & Arnkil, 2007). Onnismaakin (1999) tuo esille, että onnistunut huolen puheeksi ottaminen vaatii valmistelua, jatkuvaa palautetta, keskusteluyhteyttä, suoruutta, herkkyyttä ja sopivia olosuhteita eli aikaa ja rauhallista tilannetta. Huolen puheeksi ottamisen menetelmässä esitellään etenemisen vaiheet yksityiskohtaisesti ja siinä käytetään puheeksiottolomaketta, joka ohjaa kysymään tiettyjä kysymyksiä sekä auttaa valmistautumaan puheeksiottotilanteeseen ja sen arviointiin jälkikäteen (Eriksson & Arnkil, 2007).

Varhaiskasvatuksen opettaja voi pohtia muun muassa seuraavia kysymyksiä puheeksiottolomakkeen avulla. Huolen heräämisen vaiheessa: ”Mistä olet huolissasi lapsen tilanteessa? Mitä tapahtuu, jos et ota huoltasi puheeksi? Kuinka suuri huolesi on?” (Eriksson & Arnkil, 2007). Puheeksiottotilanteeseen valmistautuessa: ”Missä asioissa lapsen huoltaja(t) kokee(vat) saavansa sinulta tukea? Onko asioita, joissa hän (he) voi(vat) kokea sinut uhkaavaksi? Miten otat huolesi ja yhteistyötoiveesi esille?” (Eriksson & Arnkil, 2007). Ja pian tapaamisen jälkeen: ”Miten toteutit puheeksiottamisen? Tapahtuiko niin kuin ennakoit vai jotakin muuta? Koitko jotain yllättävää? Mitä aiot tehdä tämän huolesi vähentämiseksi?” (Eriksson & Arnkil, 2007).

Varhaiskasvatuksen opettajan tarjoamia konkreettisia apukeinoja pienen huolen alueella ovat puheeksiottomenetelmän kautta lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman muokkaaminen ja uudelleen arviointi vanhempien kanssa, yksilöllisten pedagogisten ratkaisujen tekeminen lapsen arkeen sekä muiden lapsen hyvinvointia tukevien järjestelyiden toteuttaminen (Heinonen ym., 2016). Eriksson ja Arnkil (2007) tuovatkin esille, että asioiden muuttamiseksi tarvitaan yhteistyötä sekä lapsen itsensä että hänen huoltajiensa kanssa. Nämä varhaiskasvatuksessa käytettävät keinot ovat ehkäisevää lastensuojelutyötä, sillä jo pienenkin huolen puheeksi ottaminen on olennainen osa kunnioittavan varhaisen puuttumisen toteuttamista (Eriksson & Arnkil, 2007). Huolesta puhuminen ilmaisee sen, että asioiden ennakoidaan olevan menossa lapsen kannalta huonompaan suuntaan ja asioiden parantamiseksi tarvitaan muutosta (Eriksson & Arnkil, 2007).

4.1.3. Harmaa vyöhyke

Myös harmaa vyöhyke liittyy tutkimuksemme keskeisimpään tulokseen, eli ehkäisevän lastensuojelutyön toteuttamiseen. Huolen harmaalla vyöhykkeellä huoli on jo mittavampaa, pitkittynyttä ja jatkuvasti kasvavaa (Eriksson & Arnkil, 2007). Erikssonin ja Arnkilin (2007) mukaan varhaiskasvatuksen opettaja kokee tehneensä jo kaiken voitavan omien auttamiskeinojen varassa, ja kaipaa lisää voimavaroja muilta yhteistyötahoilta. Tällä huolen vyöhykkeellä siirrytään jo siis näkyvämpään yhteistyöhön sosiaalihuollon ja lastensuojelun kanssa. Varhaiskasvatuksen ulkopuolisten yhteistyötahojen lisäksi on myös tärkeää tehdä tiivistä yhteistyötä lapsen vanhempien kanssa ja tähän on suotavaa käyttää apuna esimerkiksi aiemmin esittelemämme Erikssonin ja Arnkilin puheeksiottomenetelmää.

Kun varhaiskasvatuksen omat apukeinot on käytetty ja vanhempien kanssa on yhdessä pohdittu lapsen tilannetta ja sitä, minkälaisia tukitoimia eri tahot tarjoavat (Eriksson & Arnkil, 2007), voidaan vanhempien suostumuksella ottaa yhteys sosiaalihuoltoon (Heinonen ym., 2016). Sosiaalihuollon palvelut mahdollistavat matalan kynnyksen ratkaisuja lapsen ja perheen tukemiseen (Heinonen ym., 2016). Näitä matalan kynnyksen ratkaisuja ovat muun muassa neuvolan kautta toteutettava perhetyö (Terveystieteiden tutkimuskeskus, b, 26.2.2020) sekä varhaiskasvatuksen perhetyö (Heinonen ym., 2016). Perhetyön tavoitteena on tukea perhettä äkillisissä vaikeissa tilanteissa sekä ennaltaehkäistä lastensuojelun asiakkuuden tarvetta (Forss & Vatula-Pimiä, 2014).

Jos vanhemmilta ei kuitenkaan saada suostumusta sosiaalihuollon yhteydenottoon, tulee tehdä lastensuojeluilmoitus lapsen edun mukaisesti (Heinonen ym., 2016). Lastensuojeluilmoituksen tekeminen ei tee lapsesta tai perheestä suoraan lastensuojelun asiakasta, vaan ilmoituksen tekemisen myötä lastensuojelutyöntekijällä on velvollisuus tutkia tilannetta ja käynnistää tarvittavat tukitoimet (Eriksson & Arnkil, 2007). Eriksson ja Arnkil (2007) tuovat esille, ettei lastensuojeluilmoituksen tekeminen myöskään tarkoita yhteistyön päättymistä perheen kanssa, vaan varhaiskasvatuksen opettajan on kunnioitettavasti ja rakentavasti ilmoitettava vanhemmille aikovansa pyytää apua sosiaalityöntekijältä. Myös Heinonen kollegoineen (2016) kertoo, että huolen esiintuomisen tulisi olla avointa, jotta luottamus perheen ja varhaiskasvatuksen välillä säilyy. Lastensuojeluilmoituksen on tarkoitus toimia yhteistyötarjouksena, jossa kaikki osapuolet tietävät huolen aiheen ja sen, mitä lasta koskevan huolen vähentämiseksi tulee tehdä (Eriksson & Arnkil, 2007).

Vaikka huolenaihe on harmaalla vyöhykkeellä jo mittavampi, voi varhaiskasvatuksen opettaja tuntea samanaikaisesti sekä tarvetta että epävarmuutta tehdä lastensuojeluilmoitus (Eriksson & Arnkil, 2007). Opettaja saattaa siis pohtia lapsen tilanteen vakavuutta ja sitä, olisiko ilmoituksen tekeminen liioittelua (Eriksson & Arnkil, 2007). Tämän lisäksi hänen velvollisuuksiinsa kuuluu vaitiolovelvollisuus sekä lastensuojelulaissa määritelty ilmoitusvelvollisuus, ja on pohdittava kumpi velvollisuus häntä koskee tässä tilanteessa (Eriksson & Arnkil, 2007). Vaitiolovelvollisuus vaatii yksityisasioiden salassapitoa, mutta ilmoitusvelvollisuus vaatii ilmoittamaan, jos lapsen tilanteen havaitaan olevan hyvinvointia uhkaava (Arnkil, 2004). Heinonen kollegoineen (2016) esittää, että epävarmuuden ilmetessä kannattaa kuitenkin aina olla yhteydessä lastensuojeluun ja keskustella tilanteesta. Tämänkaltaisissa tilanteissa voidaan kysyä aluksi neuvoa sosiaalityöntekijältä paljastamatta lapsen henkilöllisyyttä, jonka jälkeen sosiaalihuollon ammattilaiset arvioivat johtaako ilmoitus jatkotoimenpiteisiin (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, c, 4.1.2021). Eriksson ja Arnkil (2007) tuovat esille, että ottamalla yhteyttä lastensuojeluun varhaiskasvatuksen opettaja saa mahdollisuuden tukeen ja asiantuntija-apuun lastensuojelun työntekijöiden suunnalta.

4.1.4. Suuren huolen alue

Suuren huolen alueelle eli kriisivyöhykkeelle mentäessä varhaiskasvatuksen opettaja arvioi lapsen olevan vaarassa ja tilanteeseen tulee saada muutosta välittömästi (Eriksson & Arnkil, 2007). Sekä Arnkil (2004) että Eriksson ja Arnkil (2007) tuovat esille, että kriisivyöhykkeellä ei ole mahdollista enää empiä, vaan tilanteeseen tarvitaan nopeaa, selkeää ja määrätietoista toimintaa lapsen turvallisuuden ja huolenpidon takaamiseksi. Kriisivyöhykkeellä toimiminen on selkeämpää ja helpompaa kuin harmaalla vyöhykkeellä, sillä tilanne vaatii toimimaan heti ja sen vakavuudesta ei ole epäselvyyttä (Arnkil, 2004 ; Eriksson & Arnkil, 2007). Nämä kriisivyöhykkeen tilanteet vaativat aina lastensuojeluilmoituksen tekoa, sillä lastensuojeluilmoitus tulee tehdä, jos esimerkiksi havaitaan lapsen tarpeiden laiminlyöntiä, lapsen heitteillejättöä, pahoinpitelyä ja seksuaalista hyväksikäyttöä tai niiden uhkaa, huoltajan päihde- ja mielenterveysongelmia tai lapsen omia mielenterveysongelmia ja itsetuhoisuutta (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, c, 4.1.2021). Lapsen pahoinpitelystä tai seksuaalisesta hyväksikäytöstä on välittömästi tehtävä ilmoitus myös poliisille (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, d, n.d.).

Tällä huolen vyöhykkeellä oltaessa vastuu lapsen tilanteen parantamisesta on jo siirtynyt selkeämmin lastensuojelun työntekijöille. Varhaiskasvatuksen opettajan velvollisuutena on

omalta osaltaan huolehtia siitä, että hän edistää lapsen tilanteen hoitamista tekemällä lastensuojeluilmoituksen (Eriksson & Arnkil, 2007). Samalla varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla on edelleen toteuttaa ehkäisevää lastensuojelutyötä varhaiskasvatuksen perustehtävän kautta (Lastensuojelulaki 2007/417) sekä seurata lapsen tilannetta ja tarvittaessa olla uudelleen yhteydessä lastensuojeluun, jos lapsen tilanne ei näytä muuttuvan (Heinonen ym., 2016).

4.2. Lastensuojeluilmoituksen tekeminen

Lastensuojeluilmoitus on yksi keskeinen osa varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välistä yhteistyötä. Olemme edellä esitelleet eri huolen tasoilla esiintyviä syitä lastensuojeluilmoituksen tekemiselle, ja tässä luvussa käymme läpi miten lastensuojeluilmoitus tehdään, mitä käytänteitä ja ohjeistuksia sen tekemiseen liittyy ja miten asia etenee lastensuojelun puolella ilmoituksen tekemisestä. Hietamäki kollegoineen (2017) huomauttaakin, että lastensuojeluilmoitusprosessi tulee käsittää laajalla aika-akselilla, johon sisältyy sekä ilmoitusta edeltävä että ilmoituksen tekemiseen kytkeytyvä toiminta ja lastensuojeluilmoituksesta seuraavat toimenpiteet. Pyrimme esittelemään lastensuojeluilmoituksen tekemisprosessin varhaiskasvatuksen opettajan näkökulmasta, sillä tarkoituksenamme on antaa konkreettista tietoa ja ohjeistuksia lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Tarkastelussa pyrimme rajaamaan mitkä asiat ovat lastensuojelun vastuulla ja mitä velvollisuuksia varhaiskasvatuksen opettajalla on prosessissa.

Lastensuojeluilmoitus tehdään ensisijaisesti lapsen asuinkunnan sosiaalitoimistoon (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, c, 4.1.2021). Jos lastensuojeluilmoitus tehdään virka-ajan ulkopuolella tai tilanne on hyvin kiireellinen, otetaan yhteys kunnan sosiaalipäivystykseen tai suoraan hätäkeskukseen (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, c, 4.1.2021). Ilmoituksen voi tehdä puhelimitse, kirjallisesti lomakkeella tai käymällä virastossa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, c, 4.1.2021). Lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjeistuksessa (c, 4.1.2021) huomautetaan, ettei lastensuojeluilmoitusta tule koskaan tehdä suojaamattomalla sähköpostilla, sillä ilmoituksen tiedot ovat arkaluonteisia. Lastensuojeluilmoitusta tehdessä tulee kertoa lapsen henkilötiedot, ilmoituksen syy ja se, onko lapselle tai hänen huoltajilleen kerrottu lastensuojeluilmoituksen tekemisestä (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, c, 4.1.2021).

Varhaiskasvatuksen opettajan ja vanhempien yhteistyön jatkuvuuden kannalta olisi suotavaa keskustella avoimesti vanhempien kanssa huolen suuruudesta ja lastensuojeluilmoituksen tekemisestä (Eriksson & Arnkil, 2007) sekä tiedottaa huoltajia varhaiskasvatuksen opettajan velvollisuudesta tehdä lastensuojeluilmoitus (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, c, 4.1.2021).

Koska varhaiskasvatuksen opettaja on työnsä puolesta velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksen, hän ei voi tehdä sitä nimettömänä (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, c, 4.1.2021). Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (c, 4.1.2021) mukaan huoltajalla ja lapsella on pääsääntöisesti oikeus tietää ilmoituksen tekemisestä ja sen tekijästä, ellei kyseessä ole lapsen pahoinpitely tai seksuaalinen hyväksikäyttö (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, c, 4.1.2021). On siis olemassa tilanteita, joissa lastensuojeluilmoituksen tekijän henkilöllisyyden salaaminen on enemmän lapsen edun, ilmoittajan turvallisuuden ja lapsensuojelun tarkoituksen toteutumisen mukaista kuin henkilöllisyyden paljastaminen (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, c, 4.1.2021). Näitä tilanteita ovat esimerkiksi väkivallan tai muiden vastatoimenpiteiden uhka, lapsen tärkeän ihmissuhteen mahdollinen katkeaminen ja huoltajan yritys estää lastensuojelutarpeen selvittäminen (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, c, 4.1.2021). Julkisuuslain mukaan henkilöllisyyden salaamisen perusteet on merkittävä ylös, jos ilmoituksen tekijän henkilöllisyys salataan (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, c, 4.1.2021).

Heinosen ja kollegoiden (2016, 196) mukaan lastensuojeluilmoituksen tekemisen jälkeen ”lastensuojeluviranomaiset ottavat asian ratkaistavaksi”. Lastensuojelulain 26 §:n (417/2007) mukaan asian vireille tulon jälkeen on välittömästi tehtävä palvelutarpeen arviointi ja selvitettävä lastensuojelun tarve. Sosiaalityöntekijä tekee kartoituksen palvelujen ja tukitoimien tarpeesta (Lastensuojelulaki, 417/2007). Lapsen asiakkuus lastensuojelussa alkaa, jos lastensuojelutarpeen arviointiprosessi käynnistetään (Heinonen ym., 2016). Kaikissa tapauksissa selvitysprosessia ei kuitenkaan käynnistetä, vaan ilmoitus raukeaa tehdyn kartoituksen myötä (Forss & Vatula-Pimiä, 2014). Jos lapsi on lastensuojelun palveluiden tarpeessa, lastensuojelutarpeen arviointiprosessi tulee käynnistää viimeistään seitsemän vuorokauden sisällä ilmoituksen teosta ja arvion on valmistuttava viimeistään kolmen kuukauden sisällä (Heinonen ym., 2016). Heinosen ja Singon (2013) mukaan lastensuojelun asiakkuuteen siirtyneelle lapselle on nimettävä sosiaalityöntekijä, joka vastaa lapsen asioista ja huolehtii, että lapsen etu tulee huomioiduksi lastensuojeluprosessin eri vaiheissa. Heinonen kollegoineen (2016) kertoo, että selvitysprosessin aikana lastensuojelun työntekijä tapaa lasta ja vanhempia sekä hankkii lisäinformaatiota tilanteen ratkaisun tueksi. Heidän mukaansa prosessin tavoitteena on löytää keinoja lapsen ja perheen auttamiseen ja ilmoittajatahon huolenaiheiden korjaamiseen. Heinonen kollegoineen (2016) huomauttaa myös, että yhden lastensuojeluilmoituksen tekeminen ei tarkoita, etteikö voisi tehdä myös toista tai kolmatta, mikäli tilanne ei ole parantunut ja huolta esiintyy yhä. Lapsen tilannetta on seurattava tarkasti ja etsittävä aktiivisesti keinoja huolen korjaamiseen, kunnes tilanne on parantunut, sillä

varhaiskasvatuksen opettajan ”velvollisuus on viedä lapsen asia eteenpäin tavalla tai toisella” (Eriksson & Arnkil, 2007, 29)

Kun lastensuojelun arviointiprosessi on käynnistynyt, lapselle nimetty sosiaalityöntekijä laatii yhdessä lapsen huoltajien ja tarvittaessa muiden viranomaisten kanssa asiakassuunnitelman (Forss & Vatula-Pimiä, 2014). Asiakassuunnitelmaan kirjataan olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, palvelut ja tukitoimet, joilla pyritään vastaamaan tuen tarpeeseen, sekä arvio tavoitteiden saavuttamisajasta (Forss & Vatula-Pimiä, 2014). Helpoin tapa hoitaa tiedonkulkua esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä on pyytää lapsen vanhemmilta tai muilta huoltajilta lupa tietojen vaihtoon (Heinonen ym., 2016). Joskus on lapsen edun mukaista, että eri palvelujen asiantuntijat, kuten varhaiskasvatuksen opettaja on tietoinen lapsen ja perheen tuen ja avun tarpeista (Heinonen ym., 2016). Varhaiskasvatuksen opettaja voi siis myös osallistua arviointityöskentelyyn yhdessä perheen ja sosiaalityöntekijän kanssa, mikäli vanhemmilta on saatu suostumus (Hietämäki ym., 2017). Heinonen kollegoineen (2016) tuo esille myös sen, että toteuttaakseen tarkoituksenmukaista suojelutyötä lastensuojelulla on kuitenkin tietyissä tilanteissa oikeus saada tietoa lapsesta myös ilman vanhempien suostumusta (Heinonen ym., 2016). Sosiaaliviranomaisilla on tiedon pyytämisoikeus ja varhaiskasvatuksen opettajalla on tiedon antamisvelvollisuus, mutta myös salassapitovelvollisuus, joten tietoa pyydettyä on tärkeää antaa vain sellaista tietoa, jota on pyydetty (Heinonen ym., 2016).

Jos lapsen tilanne ei ole ratkennut kolmen kuukauden selvitysprosessin kuluessa, siirtyy lapsi pysyvämpään asiakkuuteen eli avohuoltoon (Forss & Vatula-Pimiä, 2014). Avohuollon tukitoimia ovat muun muassa lapsen ja perheen taloudellinen tukeminen, tukihenkilö- tai tukiperhetoiminta, lapselle tarjottavat terapia- ja hoitopalvelut, perheen sijoitus perhe- tai laitoshuoltoon sekä vertaisryhmätoiminta (Forss & Vatula-Pimiä, 2014). Kuitenkin vain noin 5-10% lastensuojeluilmoituksista päätyy avohuollon piiriin saakka, sillä tilanteet saadaan useimmiten hoidettua peruspalveluiden avulla (Forss & Vatula-Pimiä, 2014). Avohuollon lisäksi on olemassa muitakin lastensuojelun jatkotoimenpiteitä, kuten huostaanotto (Forss & Vatula-Pimiä, 2014).

Lopuksi haluamme korostaa vielä sitä, että vaikka lapsi olisi siirtynyt lastensuojelun asiakkaaksi ja lapsi ja perhe saisivat sieltä tukipalveluita, myös varhaiskasvatuksella on edelleen merkittävä rooli tuen tarjoajana perustehtävänsä kautta (Heinonen ym., 2016). Aiemmin tässä alaluvussa esittelimme tietojen vaihtamista varhaiskasvatuksen ja

lastensuojelun välillä lastensuojelutarpeen selvitysprosessia varten, josta ilmenee varhaiskasvatuksen opettajan velvollisuus antaa pyydettyä tietoa lastensuojeluviranomaisille. Löytämiemme lähteiden mukaan on yleisempää, että tieto kulkee varhaiskasvatuksesta lastensuojeluun kuin että tietoa annettaisiin lastensuojelusta varhaiskasvatukseen. Mahkosen (2003) mukaan salassa pidettäviä tietoja voidaan kuitenkin vaihtaa eri hallinnonalojen, kuten lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välillä, jos tiedot ovat lapsen varhaiskasvatuksen asianmukaisen toteutuksen tai yhteistyön kannalta välttämättömiä. Varhaiskasvatuksen opettajan olisi tärkeää siis tietää lastensuojelun tarjoamista palveluista ja heidän tekemistään päätöksistä, jotta varhaiskasvatuksessakin pystyttäisiin järjestämään tarkoituksenmukaista tukea lapselle (Heinonen ym., 2016). Sekä Mahkonen (2012) että Heino (2013) puoltavat ajatusta siitä, että lastensuojelutyö on alusta loppuun yhteistyötä, jonka tavoitteena on lapsen edun toteuttaminen.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkielmamme tarkoituksena oli selvittää ja kuvata varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välisen yhteistyön käytännön toimia sekä tuottaa tietoa aiheesta varhaiskasvatuksen opettajille ja alaa opiskeleville. Asetimme tutkielmamme tavoitteiksi sekä kehittää jo olemassa olevaa teoriaa että rakentaa uutta, muodostaa kokonaiskuva varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välisen yhteistyön sisällöistä sekä tuottaa nykypäivänä pätevää tietoa. Olemme mielestämme onnistuneet saavuttamaan nämä tavoitteet, sillä tutkielmassamme tuomme selkeästi ja kattavasti esille varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välisen yhteistyön konkreettisia toimia varhaiskasvatuksen opettajan näkökulmasta. Tämän lisäksi olemme pitäytyneet valitsemassamme näkökulmassa, emmekä ole ottaneet tutkielmassamme kantaa yhteistyön toimivuuteen tai toimimattomuuteen. Olemme siten myös onnistuneet rakentamaan tietoa aiheesta uudesta näkökulmasta, sillä aiemmat tutkimukset keskittyvät pääasiassa haasteiden ja kehittämiskohteiden tarkasteluun.

Tutkielmamme keskeisimmäksi tulokseksi muodostui ehkäisevän lastensuojelutyön toteuttaminen. Varhaiskasvatuksen ehkäisevä lastensuojelutyö pitää sisällään varhaiskasvatuksen perustehtävän kautta toteutuvan ehkäisevän lastensuojelutyön jo ilman huolen heräämistä, sekä ehkäisevät toimet huolen heräämisen jälkeen. Varhaiskasvatuksen opettajan toteuttama havainnointityö toimii lähtökohtana huolen tunnistamisessa, ja huolen herätessä puheeksi ottaminen vanhempien ja oman tiimin kanssa käynnistää konkreettiset ehkäisevän lastensuojelutyön toimet. Huolen vakavuuden mukaisesti hyödynnetään joko varhaiskasvatuksen omia auttamiskeinoja tai tarvittaessa konsultoidaan lastensuojelua matalan kynnyksen ratkaisujen hyödyntämiseksi. Varhaiskasvatuksessa toteutettavaan ehkäisevään lastensuojelutyöhön kuuluu myös ääritoimenpiteenä lastensuojeluilmoituksen tekeminen, kun lapsi ja perhe on tärkeää saattaa lastensuojelun tarjoaman avun piiriin. Lapsen asian edetessä lastensuojelun puolelle, on varhaiskasvatuksen opettajan tehtävänä edelleen edistää lapsen avun ja tuen saamista antamalla tarvittavaa tietoa lastensuojeluviranomaisille sekä varhaiskasvatuksen perustehtävän kautta tukea ja seurata lapsen tilannetta pedagogisten ratkaisujen ja havainnoinnin kautta.

Kuten tutkimuksen tuloksissa toimme esille, tiedonkulku varhaiskasvatuksesta lastensuojelun suuntaan on selkeää, mutta meille jäi hieman avoimeksi, miten usein tiedonkulkua lastensuojelusta varhaiskasvatukseen tapahtuu. Löytämässämme lähdekirjallisuudessa korostui lastensuojeluviranomaisten oikeus tiedon pyytämiseen, ja muiden tahojen velvollisuus tiedon

antamiseen. Tämä on ymmärrettävää siltä kantilta, että lastensuojeluviranomaiset ovat lastensuojelutehtävien keskiössä, mutta mielestämme tiedonkulku molempiin suuntiin olisi erittäin tärkeää lapsen tukemisen kannalta myös varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksella on tärkeä rooli lapsen opetuksessa ja kasvatuksessa sekä ehkäisevän lastensuojelutyön toteuttajana, joten mielestämme varhaiskasvatuksen opettajan olisi ehdotonta olla tietoinen lapsen ja perheen tilanteesta ja lastensuojelun heille tarjoamista tukipalveluista. Näkisimme, että näin varhaiskasvatuksen opettaja kykenisi kokonaisvaltaisemmin tukemaan lapsen tilanteen parantamiseksi käynnistettyä prosessia. Tätä tutkielmaa tehdessämme ymmärryksemme aiheesta ja yhteistyön käytännön sisällöistä on syventynyt, ja olemme ymmärtäneet yhteistyön moninaisuuden. Luonnehtisimme yhteistyötä jatkumoksi, jossa ehkäisevää lastensuojelutyötä tehdään näkyvämmiin yhdessä lastensuojeluviranomaisten kanssa sekä varhaiskasvatuksessa sen perustehtävään piilotettuna. Mielestämme varhaiskasvatuksen opettajan roolia ehkäisevän lastensuojelutyön toteuttamisessa on tärkeää korostaa, sillä usein varhaiskasvatus on se taho, joka panee liikkeelle lapsen hyvinvoinnin edistämisen prosessin.

Tutkielmaa tehdessämme tietoisuutemme varhaiskasvatuksen opettajan tärkeästä roolista ehkäisevän lastensuojelutyön toteuttajana on syventynyt. Tämän myötä alkuperäisen tavoitteemme, eli tiedon tuottamisen lisäksi toivomme herättävämme myös opettajiemme mielenkiinnon siitä, miten tärkeää olisi, että varhaiskasvatuksen koulutuksessa käytäisiin syvällisemmin läpi ehkäisevän lastensuojelutyön toteuttamista ja yhteistyön sisältöjä. Olemme pyrkineet tuottamaan luotettavaa ja käyttökelpoista tietoa, jotta varhaiskasvatuksen opettajat ja alaa opiskelevat voisivat hyötyä tuottamastamme tiedosta. Tutkielmamme luotettavuutta tukee se, että olemme käyttäneet lähteinä ajantasaisia varhaiskasvatusta ja lastensuojelua ohjaavia lakeja ja virallisia asiakirjoja. Tämän lisäksi olemme käyttäneet tutkielmamme teossa laajasti lähdekirjallisuutta eri vuosikymmeniltä, mutta pääasiallisesti 2000-luvulla julkaistuja teoksia. Olemme myös tarkastelleet jokaisen lähteen luotettavuutta kriittisesti ja arvioineet tiedon paikkaansa pitävyyttä, sekä jättäneet joitain vanhempia lähteitä pois tiedon vaikuttaessa vanhentuneelta. Vanhentuneen tiedon tilalle olemme etsineet ajankohtaisempaa tietoa. Rajasimme myös heti tutkielman teon alussa kaikki opinnäytetyön tasoiset lähteet pois. Näiden rajausten ja kriittisten pohdintojen myötä koemme käyttäneemme luotettavia lähteitä tutkielmamme teossa.

Tämän lisäksi tutkielmamme luotettavuutta lisää siihen liittyvien käsitteiden laaja määrittely hyödyntäen monipuolista lähdekirjallisuutta. Olemme pyrkineet käsitteiden määrittelyssä käyttämään kieltä, jota voivat ymmärtää myös muut kuin varhaiskasvatusalaa opiskelevat tai

alalla työskentelevät. Koulutuksemme puolesta meillä on ennakkotietoa varhaiskasvatusalasta ja siten myös ennakko-oletuksia yhteistyöstä lastensuojelun kanssa. Olemme kuitenkin ottaneet löytämäämme tietoa avoimesti vastaan ja pyrkineet jättämään ennakko-oletuksemme sivuun. Tämä on tärkeää myös valitsemamme näkökulman kannalta ja koemme, että olemme onnistuneet säilyttämään sen tutkielmassamme. Mielestämme olemme siis tarkoituksenmukaisesti vastanneet tutkimuskysymykseemme ”Mitä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välinen yhteistyö pitää sisällään?”.

Tutkielman teko on ollut mielenkiintoinen ja osittain myös haastava prosessi. Sopiva haasteellisuus on tuonut motivaatiota tekemiseen ja matkan varrella esiintyneiden haasteiden selvittäminen on antanut onnistumisen kokemuksia. Välillä tutkielman teko tuntui pysähtyvän täysin ja kokonaisuuden hahmottaminen oli ajoittain vaikeaa, mutta työn edetessä pidemmälle kokonaisuus selkiytyi kerta kerralta enemmän. Tulosten esittely huolen vyöhykkeiden kautta selkeytti kirjoitustyötä ja ymmärrystämme keskeisimmistä tuloksista. Uskomme myös, että lukijan on helpompi hahmottaa konkreettisia yhteistyön toimia, kun ne on esitelty huolen vyöhykkeiden kautta. Haluamme korostaa, etteivät huolen vyöhykkeet ole virallinen ohjenuora varhaiskasvatuksessa, vaan niiden kautta konkreettisten yhteistyötoimien esittely tapahtuu luontevasti, sillä lastensuojelullisten toimien käynnistyminen edellyttää aina jonkin asteista huolta lapsen tilanteesta. Huolen vyöhykkeen teoria toimi tutkielmassamme siis siltana konkreettisten ennalta ehkäisevien ja lastensuojelullisten toimien esittelyssä.

Tutkielman tekoa aloittaessamme muistamme pohtineemme sitä, olisiko yhteistyötä kuvaavan näkökulman säilyttäminen tutkielmassa vaikeaa, mutta tutkielman edetessä se osoittautuikin yllättävän helpoksi. Tämän pohjalta olemme pohtineet myös vaihtoehtoisia jatkotutkimusideoita aiheeseemme liittyen, ja mielestämme olisi mielenkiintoista haastattelujen ja erilaisten kyselyjen kautta kerätä tietoa varhaiskasvatuksen opettajilta ja lastensuojeluviranomaisilta yhteistyöstä pro gradu-tutkielman muodossa. Haastattelujen kautta voitaisiin saada lisää konkreettista tietoa yhteistyön sisällöistä, esimerkkejä erilaisista huolta herättävistä tilanteista ja niiden määrästä sekä siitä, miten opettajan tulee toimia eri tilanteissa. Mielestämme varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välinen yhteistyö kaipaa vielä lisää tutkimusta, ja se olisi mielekästä toteuttaa sekä laadullisena että määrällisenä, jotta aiheesta syntyisi monipuolista ja alan ammattilaisia auttavaa tietoa.

Lähteet

- Aaltola, J. & Valli, R. (2001). Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Araneva, M. (2016). Lapsen suojeleminen – toteuttaminen ja päätöksenteko. Helsinki: Alma Talent Oy. Haettu Oulun yliopiston Ellibs-kokoelmasta
- Arnkil, T. E. (2004). Verkostotyö lastensuojelussa – Menetelmät huolen mukaan. Teoksessa Puonti, A.; Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.). (2004). Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Bardy, M. (2013). Lastensuojelun ytimissä. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Haettu Oulun yliopiston Ellibs-kokoelmasta
- Eriksson, E. & Arnkil, T. E. (2007). Huoli puheeksi: Opas varhaisista dialogeista. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy
- Heino T. (2013). Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Bardy, M. (2013). Lastensuojelun ytimissä. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Haettu Oulun yliopiston Ellibs-kokoelmasta
- Heinonen, H.; Iivonen, E.; Korhonen, M.; Lahtinen, N.; Muuronen, K.; Semi, R. & Siimes, U. (2016). Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Juva: PS-Kustannus
- Heinonen, H. & Sinko, P. (2013). Sosiaalityöntekijät lastensuojeluprosessia johtamassa. Teoksessa Bardy, M. (2013). Lastensuojelun ytimissä. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Haettu Oulun yliopiston Ellibs-kokoelmasta
- Hietamäki, J.; Kuusinen, V.; Pursi, K. & Rajala, R. (2017). Lastensuojeluilmoitusprosessi moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta. Haettu osoitteesta: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135193/YP1704_Hietamakiym.pdf?sequence=2&isAllowed=y (Viitattu 4.11.2020)
- Inkilä, J. (2015). Lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen ja varhaisen puuttumisen moniammatillista yhteistyötä kuvaileva malli. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy- Juvenes Print. Haettu Oulun yliopiston Ellibs-kirjastosta.
- Janhukainen, M. (toim.); Pösö, T.; Kivirauma, J. & Heinonen, H. (2012). OSA 1 Johdanto. Teoksessa Janhukainen, M. (toim.). (2012). Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa. (13. täysin uudistettu painos). Tampere: Osuuskunta Vastapaino. Haettu Oulun yliopiston Ellibs-kirjastosta.

- Kaikko, K. & Friis, L. (2013). Menetelmät lastensuojelun tukena. Teoksessa Bardy, M. (2013). Lastensuojelun ytimissä. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Haettu Oulun yliopiston Ellibs-kokoelmasta.
- Lajunen, K., Andel, M., Jalava, L., Kemppainen, K., Pakkanen, M. & Ylenius-Lehtonen, M. (2012). Turvataitoja lapsille – Turvataitokasvatuksen oppimateriaali. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Haettu osoitteesta https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90799/URN_ISBN_978-952-245-796-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Viitattu 13.12.2020)
- Lastensuojelulaki (417/2007). Helsinki. Haettu osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070417> (Viitattu 18.12.2020)
- Leppäkoski, T.; Koivuluoma, M.; Perälä, S. & Paavilainen, E. (2017). Moniammatillisen yhteistyön muutokset ja kehittämistarpeet lasten ja nuorten auttamisessa. Haettu osoitteesta: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135170/YP1702_Leppakoskiym.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Viitattu 4.11.2020)
- Mahkonen, S. (2003). Lastensuojeluilmoitus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Mahkonen, S. (2012). Päivähoito ja laki. Porvoo: Bookwell Oy
- Malmberg, T. (2014). Teoreettinen tutkimus joukkoviestintä- ja mediatieteen intellektuaalisena tyylinä. Media & Viestintä, 37(2). Haettu osoitteesta <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/62853> (29.11.2020)
- Mikkola, M. (2004). Lastensuojelu ja eurooppalaiset ihmisoikeudet. Teoksessa Puonti, A.; Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.). (2004). Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Minkkinen, J. (2013). The Structural Model of Child Well-Being. Child Ind Res 6, s.547–558. Haettu osoitteesta <https://doi-org.pc124152.oulu.fi:9443/10.1007/s12187-013-9178-6> (Viitattu 4.12.2020).
- Onnismaa, E-L. (1999). Päiväkoti lastensuojelun tukitoimena – toiveiden tynnyri vai huoltien hautomo? Helsinki: Stakesin monistamo
- Opetushallitus. (2014). Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Haettu osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf (Viitattu 12.11.2020)
- Opetushallitus. (2018). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Helsinki: PunaMusta Oy. Haettu osoitteesta

- https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2018.pdf (Viitattu 5.11.2020)
- Paavola, A.; Honkavaara, P.; Muuronen, K.; Mäkinen, P.; Tolonen, M. & Varsa, M. (2010). Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto. Haettu osoitteesta https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2017/03/Ehkaisevan_lastensuojelun_kirjava_todellisuus.pdf (Viitattu 23.11.2020)
- Pölkki, P. & Vornanen, R. (2015). Role and Success of Finnish Early Childhood Education and Care in Supporting Child Welfare Clients: Perspectives from Parents and Professionals. Haettu osoitteesta <http://web.b.ebscohost.com.pc124152.oulu.fi:8080/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=d5250b9b-70d5-4d1e-acd7-4ec9fe484175%40pdc-v-sessmgr01> (Viitattu 12.11.2020)
- Salmi, S. & Lipponen, L. (2013). Lapsen voimavarat hyvinvoinnin edistäjinä – Alle kouluikäisten lasten hyvinvoinnin tukeminen vanhempien, päivähoidon ja neuvolan yhteistyöllä. Socca – Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Kopio Niini Oy. Haettu osoitteesta http://www.socca.fi/files/3128/Lapsen_voimavarat_hyvinvoinnin_edistajina_-raportti.pdf (Viitattu 13.12.2020)
- Salminen, A. (2011). Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja. Haettu osoitteesta https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf (Viitattu 29.11.2020)
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014). Helsinki. Haettu osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301> (Viitattu 18.12.2020)
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, a. (n.d.). Mitä on lastensuojelu? Haettu osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu> (Viitattu 18.12.2020)
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, b. (26.2.2020). Tuen tarpeet ja tukimuodot. Haettu osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/tuen-tarpeet-ja-tukimuodot> (Viitattu 4.2.2021)
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, c. (4.1.2021). Lastensuojeluilmoitus. Haettu osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus> (Viitattu 13.2.2021)
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, d. (n.d.). Pahoinpitely ja seksuaalinen hyväksikäyttö. Haettu osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun->

kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/pahoinpitely-ja-seksuaalinen-hyvakaytto
(Viitattu 13.2.2021)

Törrönen, M. & Vornanen, R. (2004). Lastensuojelun ehkäisevä työ. Teoksessa Puonti, A.; Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.). (2004). Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Unicef, a. (n.d.). Haettu osoitteesta <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus/> (Viitattu 12.11.2020)

Unicef, b. (n.d.). Haettu osoitteesta <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/> (Viitattu 13.12.2020)

Valvira (15.5.2015). Sosiaalihuollon palvelut. Haettu osoitteesta <https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-palvelut> (Viitattu 13.2.2021)

Varhaiskasvatuslaki (540/2018). Helsinki. Haettu osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540> (Viitattu 12.11.2020)